

Respekt mot andra människor

Ibland florerar den missuppfattningen att Mose lag inte skulle lära sann och genuin respekt för andra människor. Detta är totalt fel Lagen lär respekt mot Gud, andra människor och djur och natur.

Älska din nästa

Vi ska inte:

- hata
- hämnas
- hysa agg

Men nog:

- tillrättavisa
- älska som dig själv

Du skall inte ha hat till din broder i ditt hjärta, men väl må du tillrättavisa din nästa så att du inte för hans skull kommer att bära på synd. (3 Mos 19:17)

Du skall inte hämnas och inte hysa agg mot någon av ditt folk, utan du skall älska din nästa som dig själv. Jag är HERREN (3 Mos 19:18)

Citerad av Jesus (Matt 22:39, Mark 12:31, Luk 10:27, Paulus Rom 13:9; Gal 5:14; Jakob 2:8). De striktare fariséerna (Shammai) tillade till det här budet vad de trodde att det innebar: "Hata din fiende" (Matt 5:43). Jesu reaktion: "Älska dina fiender" var helt i linje med den originala GT undervisningen och också med vad mer moderata fariséer tyckte. (NIV 3 Mos 19:18)

Föräldrar

Budet förenat med löfte om långt liv. Sätter klart samband mellan förakt för sina jordiska föräldrar och för sin himmelske far. Man kan inte påstå att man älskar honom om man föraktar de föräldrar Gud låtit oss få. Därav de stränga straffen

Var och en frukte sin moder och sin fader (3 Mos 19:3)

Hedra din fader och din moder. För att du må länge leva i det land HERREN din Gud vill giva dig. (2 Mos 20:12; 5 Mos 5:16)

Förbannad vare den som visar förakt för sin fader eller sin moder. Och allt folket skall säga: »Amen.» 5 Mos 27:16

Straff

2 Mos 21:15 Den som slår sin far eller mor, han ska straffas med döden.

Den som uttalar förbannelser över sin far eller mor, han ska straffas med döden. (2 Mos 21:17
3 Mos 20:9)

Gamla, fattiga och främlingen. Änkor och faderlösa

Notera omfattningen av lagar som reglerar förhållandet till dessa, de svagaste i samhället. Endast lagarna om äktenskap och sexualitet är mera omfattande. Mose lag lär att vi ska respektera och inte förakta de svaga grupperna i samhället. Vi ska också stöda materiellt.

Gamla

För ett grått huvud skall du stå upp och den gamle skall du ära. Du ska frukta HERREN, din Gud. 3 Mos 19:32

Främlingen, fattiga, änkor och faderlösa

Inte förtrycka främlingen. Han ska räknas som en inföding hos er, du ska älska honom som dig själv. Ni har ju själva varit främlingar i Egypten. (3 Mos 19:33-34; 2 Mos 22:21; 2 Mos 23:9)

17. Ty HERREN, eder Gud, är gudarnas Gud och herrarnas Herre, den store, den väldige och fruktansvärde Guden, som icke har anseende till personen och icke tager mutor;
18. som skaffar den faderlöse och änkan rätt, och som älskar främlingen och giver honom mat och kläder.
19. Därför skolen också I älska främlingen; I haven ju själva varit främlingar i Egyptens land. (5 Mos 10:17-19)

Änkor och faderlösa ska ni inte behandla illa. Behandlar du dem illa ska jag förvisso höra deras rop när de ropa till mig och min vrede ska upptändas och jag ska dräpa er med svärd så att era egna hustrur blir änkor och era barn faderlösa. 2 Mos 22:22-23.

Dessa svaga grupper skulle skyddas genom:

- 1/ Likhet inför lagen
- 2/ Rättvisa i församlingen
- 3/ Lagar om lån, räntor och betalning
- 4/ Lagar om skördande
- 5/ Lagar om återbördande av egendom
- 6/ Rätt till del av tionde

Kategori 1 (*Likhet inför lagen*)

En och samma lag skall gälla för er, den skall gälla lika väl för främlingen som för infödingen, ty jag är HERREN eder Gud (3 Mos 24:22)

Du ska inte i någon sak vränga rätten för den fattige som du har hos dig. (2 Mos 23:6)

19. Förbannad vare den som vränger rätten för främlingen, den faderlöse och änkan. Och allt folket skall säga: »Amen.» (5 Mos 27:19)

Israels barn, såväl som främlingen och inhysesmannen som bor ibland dem skola hava dessa sex städer såsom tillflyktsorter, till vilka var och er som ouppsåtligen har dödat någon må kunna fly. (4 Mos 35:15)

Kategori 2 (*Rättvisa i församlingen*)

13. Var inföding skall offra detta, såsom här är sagt, när han vill offra ett eldsoffer till en välbehaglig lukt för HERREN.
14. Och när en främling som vistas hos eder, eller som i kommande släkten bor ibland eder, vill offra ett eldsoffer till en välbehaglig lukt för HERREN, så skall han offra på samma sätt som I offren.
15. Inom församlingen skall en och samma stadga gälla för eder och för främlingen som bor ibland eder. Detta skall vara en evärdlig stadga för eder från släkte till släkte: I själva och främlingen skolen förfara på samma sätt inför HERRENS ansikte.
16. Samma lag och samma rätt skall gälla för eder och för främlingen som bor hos eder. (3 Mos 15:13-16)

Och inför Herrens, din Guds, ansikte skall du glädja dig på den plats som Herren, din Gud, utväljer till boning åt sitt namn, du själv med din son och din dotter, din tjänare och tjänarinna, och med leviten som bor inom dina portar, och främlingen, den faderlöse och änkan som du har hos dig. (5 Mos 16:11,14)

Offrena var olika beroende på offrarens ekonomiska resurser

8. Och om hon icke förmår bekosta ett får, så skall hon taga två turturduvor eller två unga duvor, en till brännoffer och en till syndoffer. Och prästen skall bringa försoning för henne, så bliver hon ren. (3 Mos 12:8)

Kategori 3 (*Lagar om lån, räntor och betalning*)

Man kan lägga märke till att det är dessa föreskrifter som gäller det materiella (ekonomin) som får det största utrymmet. Gud känner oss människor.

- *får ej ockra*
- *efterskänk fordran vid friår (sabbatsår)*
- *gärna ge eller låna vad den fattige behöver*
- *ge lön redan samma dag om fattig*
- *inte ta täcke, mantel, kläder eller handkvarn till pant*

Lånar du pengar åt någon fattig hos dig bland mitt folk, så skall du inte handla mot honom såsom en ockrare. Ni ska inte pålägga honom någon ränta. (2 Mos 22:25)

”Sabbatsåret var ett friår. Var långgivare som har lånat något åt sin nästa, skall då efterskänka sin fordran. Han får då inte kräva sin nästa och broder, ty ett HERRENS friår har då blivit utlyst. En utlänning må du kräva, men inte din broder. Dock borde rätteligen ingen fattig finnas hos dig, ty HERREN skall rikligen välsigna dig i det land som HERREN din Gud vill ge dig till besittning såsom din arvedel allenast du hör HERRENS sin Guds röst så att du håller alla dessa bud som jag idag ger dig och gör efter dem. Ty HERREN din Gud skall välsigna dig så som han lovat dig och du ska ge lån åt många folk men själv ska du inte behöva låna av någon och du ska råda över många folk men de ska inte råda över dig.

Om någon fattig finnes hos dig, en av dina många bröder så skall du inte förstocka ditt hjärta och tillsluta din hand för denne din fattige broder utan du skall gärna öppna din hand för honom och gärna låna honom vad han behöver i sin brist. Tag dig till vara så att den onda tanken uppstår i ditt hjärta: Det sjunde året, friåret är nära och att du då ser med ont öga på din fattige broder och inte ger honom något. Han kan då ropa över dig till HERREN och så kommer synd att vila på dig. Gärna ska du ge åt honom och ditt hjärta ska inte vara motvilligt när du ger åt honom, ty för sådan gåvas skull skall HERREN, din Gud, välsigna dig i alla dina verk, i allt vad du företager dig. Fattiga ska ju aldrig fattas i ditt land, därför bjuder jag dig och säger. Du ska gärna öppna din hand för din broder, för de arma och fattiga som du har i ditt land. (5 Mos 15:1-11)

10. Om du giver något lån åt din nästa, så skall du icke gå in i hans hus och taga pant av honom.
11. Du skall stanna utanför, och mannen som du har lånat åt skall bära ut panten till dig.
12. Och om det är en fattig man, så skall du icke hava hans pant till täcke, när du ligger och sover.
13. Du skall giva honom panten tillbaka, när solen går ned, så att han kan hava sin mantel på sig när han ligger och sover, och så välsigna dig; och detta skall lända dig till rättfärdighet inför HERREN, din Gud.
14. Du skall icke göra en arm och fattig daglönare orätt, evad han är en dina bröder, eller han är en av främlingarna som äro hos dig i ditt land, inom dina portar.
15. Samma dag han har gjort sitt arbete skall du giva honom hans lön

Lagen Sammanställning

och icke låta solen gå ned däröver, eftersom han är arm och längtar efter sin lön; han kan eljest ropa över dig till HERREN, och så kommer synd att vila på dig. (3 Mos 19:13)

17. Du skall icke vränga rätten för främlingen eller den faderlöse, och en änkas kläder skall du icke taga i pant;
18. du skall komma ihåg att du själv har varit en träl i Egypten, och att HERREN, din Gud, har förlöstat dig därifrån; därför bjuder jag dig att iakttaga detta. (5 Mos 24:10-18)

2 Mos 22:26-27. Har du av din nästa tagit manteln i pant (*i så fall var han mycket fattig*) så ska du ge den tillbaka åt honom innan solen går ner den är ju det enda täcke han har och med den skyler han sin kropp. Vad ska han annars ha på sig när han ligger och sover. Om han måste ropa till mig så ska jag höra, ty jag är barmhärtig.

5 Mos 24:6 Man skall icke taga handkvarnen eller ens kvarnens översten i pant, ty den så gör tager livet i pant.

Om din broder råkar i armod och kommer på obestånd hos dig så skall du ta dig an honom, såsom en främling eller en inhysesman skall han få leva hos dig. Du skall icke ockra på honom eller ta ränta, ty du ska frukta din Gud och du skall låta din broder leva hos dig. Du ska inte lämna honom dina pengar på ränta eller lämna honom av dina livsmedel mot ränta.

Rätt att ta ränta av främlingen

19. Du skall icke taga ränta av din broder, varken på penningar eller på livsmedel eller på något annat varpå ränta kan tagas.
20. Av utlänningen må du taga ränta, men icke av din broder, på det att HERREN, din Gud, i allt vad du företager dig, må välsigna dig i det land dit du nu kommer, för att taga det i besittning. (5 Mos 23:19-20)

Kategori 4 (*Lagar om skördande*)

Man skall inte göra det yttersta för att tillvarata all skörd, utan lämna det sista så att de fattiga kan äta det.

När I inbärgen skörden av edert land, skall du icke skörda intill yttersta kanten av din åker, icke heller ska du göra någon axplockning efter din skörd. Och i din vingård skall du icke göra någon efterskörd, och de avfallna druvorna i din vingård skall du icke plocka upp; du skall lämna detta kvar åt den fattige och åt främlingen. Jag är HERREN, eder Gud (3 Mos 19:9-10)

19. Om du, när du inbärgar skörden på din åker, glömmer en kärve kvar på åkern, skall du icke gå tillbaka för att hämta den, ty den skall tillhöra främlingen, den faderlöse och änkan. Detta skall du iakttaga, för att HERREN, din Gud, må välsigna dig i alla dina händers verk.
20. När du har slagit ned dina oliver, skall du icke sedan genomsöka

Lagen Sammanställning

grenarna; vad där finnes kvar skall tillhöra främlingen den faderlöse och änkan.

21. När du har avbärgat din vingård, skall du sedan icke göra någon efterskörd; vad där finnes kvar skall tillhöra främlingen, den faderlöse och änkan.

22. Du skall komma ihåg att du själv har varit en träl i Egyptens land; därför bjuder jag dig att iakttaga detta. (5 Mos 24:19-22)

I sex år ska du beså din jord och inbärga dess gröda, men under det sjunde året skall du låta den vila och ligga orörd, för att de fattiga bland ditt folk må äta därav, vad de lämna kvar, det må ätas av markens djur. Så skall du och göra med din vingård och med din vinplantering. (2 Mos 23:11)

Sex dagar skall du arbeta och förrätta alla dina sysslor, men på sjunde dagen är Herrens, din Guds sabbat, då skall du ingen syssla förrätta, ej heller din son eller din dotter, ej heller din tjänare eller tjänarinna, eller din ox eller åsna eller någon av dina dragare, ej heller främlingen som är hos dig inom dina portar. På det att din tjänare och din tjänarinna må ha ro såväl som du. Du ska komma ihåg att du själv har varit en träl i Egyptens land (5 Mos 5:12-15)

När ni inbärgar skörden ska du inte skörda intill yttersta kanten av din åker, inte heller ska du göra någon axplockning efter din skörd du ska lämna kvar detta åt den fattige och åt främlingen. Jag är HERREN er Gud. (3 Mos 23:22)

Kategori 5 (*Lagar om återbördande av egendom*)

Denna lag hindrade att jorden koncentrerades till ett litet antal storgodsägare.

När ni säljer jord, ska ni inte sälja den för evärdlig tid, ty landet är mitt. Ni är ju främlingar och gäster hos mig. I hela det land ni får till besittning ska ni medge rätt att återbörda jordegendom. Om din broder råkar i armod och säljer något av sin arvsbesittning så må hans närmaste bördeman komma till honom och återbörda det brodern har sålt. Och om någon inte har någon bördeman, men han själv kommer i tillfälle att anskaffa vad som behövs för att återbörda så skall han räkna efter hur många år som har förflutit ifrån försäljningen och betala lösen för de återstående åren åt den man till vilken han sålde och hans skall då återfå sin besittning. Annars återfår han sin besittning på jubelåret. (3 Mos 25: 23-28)

Kategori 6 (*Rätt till del av tionde*)

Denna del av tiondet fungerade som utjämningsfond,

Vid slutet av vart tredje år skall du avskilja all tionde av vad du har fått i avkastning under det året och lägga upp det inom dina städer. Sedan skall leviten komma han som ingen lott eller arvedel har jämte dig, så ock främlingen och den faderlöse och änkan som bo inom dina portar och de ska äta och bli mätta. Så skall du göra för att HERREN din Gud må välsigna dig i alla dina händers verk, i allt vad du gör. (5 Mos 14:28-29)